

Nawoord

Een nawoord is eigenlijk een vreemd ding. Alles is namelijk al gezegd en toch ontbreekt er in een boek iets als de schrijver zich toch niet nog één keer tot de lezer richt. Het voelt als een persoonlijke ontmoeting met de schrijver die nog even napraat over zijn heroïsche prestatie, wat het schrijven van een boek genoemd kan worden. Dit nawoord is in die zin anders. De helden in deze bundel zijn de onderzoekers, maar we kunnen hen onmogelijk in een nawoord zich een laatste keer tot de lezer laten wenden. Wat dan wel in dit nawoord? Wij zouden zeggen: twee dingen.

Ten eerste: die helden bezingen. Misschien niet muzisch maar wel gemeend een dankwoord aan hen die een bijdrage hebben geleverd aan Blad 2. En het nog één keer laten klinken van alle namen:

Carolien Oostveen, Idwer Doosje, Martine Ganzevles, Anouk Saleming, Bart van Rosmalen, Daan Andriessen, Michiel de Ronde, Bas van den Berg, Robin Stemerding, Annemiek Vera, Jacqueline Frentrop, Martijn Simons, Rick Steggerda, Marco Oude Moleman, Paul de Vries, Caroline Dokter, Anke Tijtsma, Falk Hübner, Niek Pronk, Peter Rombouts, Sietske Dijkstra, Melanie Kandelaars, Jochem Naafs, Cécile Rongen, Martine Kuijsten, Wilke van Beest.

Dank

Ten tweede om dit nawoord niet te zien als laatste woord van deze bundel, maar als beginwoord van de volgende.

Waar gaat het naar toe met Muzisch Onderzoek? Tijdens het schrijven van dit nawoord is de tweede groep van de Werkplaats Muzisch Onderzoek in volle gang. We stappen in en stappen uit en verrassen elkaar met ons makerschap en onderzoek. We werken door en verder. Stap voor stap. Sommige dingen klinken opnieuw, maar zijn anders omdat ze al eens geklonken hadden en sommige dingen groeien aan en raken meer geworteld. Laten we twee dingen noemen. Ten eerste de notie van Goed Werk. Voortkomend uit de vragen – waarom doen we eigenlijk Muzisch Onderzoek? Ten behoeve van wat? Wat drijft ons en geeft ons richting? – sluiten we aan bij de beweging van Goed Werk. Deze beweging houdt zich bezig met het vinden van antwoorden op vragen als: wanneer is werk goed? Wanneer is jouw werk goed? En hoe kom je daar? Onze bijdrage daarin is in het bijzonder de vraag: wat is het muzische perspectief op Goed Werk? Hier een paar schoten voor de boeg.

Belangrijk startpunt is hoe we in het gemoder van alledag naar Goed Werk streven. De weg waarlangs kan inspireren, evolueren en variëren, vergelijkbaar met de Diabellivariaties die Bart als voorbeeld aandroeg. Gemeenschappelijke grond is wel het gericht uitproberen en beoefenen, het collectieve en zelfonderzoek. Goed werk doe je niet alleen maar in verbindende samenwerking. We zetten met Goed Werk nog meer de praktijk centraal waarin en waaraan we willen bijdragen. Door in- en uit te stappen, daarop te reflecteren en het opnieuw (in een andere context of veranderende vorm) te proberen. Dit doen we vanuit een muzisch perspectief door steeds het muzische aan te wakkeren in die werkpraktijk. Interventies waarin spelen, maken en vertellen een rol spelen, maar juist ook mensen op hun makerschap aanspreken:

waar ben jij de maker van? We doen dat door manieren van werken te ontwikkelen die vanuit de muzen leven worden ingeblazen. We doen dat door te onderzoeken door te maken en soms door onnut te maken. Iets te maken omdat het in je zit en eruit moet zonder dat je nog kan zeggen waartoe of waarvoor.

Je zou kunnen voorzien dat we in de toekomst naast de muzische interventies en het spreken over hoe je muzisch onderzoek doet en wat het je als onderzoeker brengt, eveneens meer inzoomen op de waardevolle kennis en bijdragen die het levert aan de werkpraktijk. En onderzoeken hoe het aanzet tot persoonlijke en collectieve verandering. Zo iets als: “wow wat geweldig wat je doet en wat je bijdraagt. Hoe doe je dat?” en dat dan het antwoord is: “Dank je wel. Ja, ik doe muzisch onderzoek.”

Nog even voortgaand op deze lijn maar met een aparte vermelding: manieren van werken. De vraag die Bart in zijn inleiding al stelt – wat kan ik ermee? – blijft nog open. Het gaat hier ook om de transfer in ons zelf, tussen ons en naar andere praktijken. Hoe laten we de lemniscaat die Michiel aan het begin van Blad 2 beschrijft beklijven? En doorbewegen? Hoe kan je er zelf mee aan de slag? Wat kun je vanuit makerschap toevoegen? En kun je het spelen of opvoeren in een muzische interventie? Lezen over is dan niet genoeg. Ons antwoord tot nu: we werken aan manieren van werken.

Dingen die je kunt doen in je werk, zinnestjes die je als wendingen kan uitspreken, ontwerpprincipes van vergaderingen, gedeelde afspraken met elkaar die niet als regel gelden maar als leuk en goed om te doen. Dingen als: van een gesprek iets maken,

dat delen en verzamelen: een kleine reflectie, een (aan)tekening, een zin die je bij blijft. Dingen als: afspreken dat we degenen die er niet bij waren niet alleen notulen sturen, maar ook even bijpraten, al is het maar voor een paar minuten. Dingen als: iedereen krijgt ruimte voor zijn vraag. We buitelen niet over elkaar heen in gesprekken waarin we amper naar elkaar luisteren, maar nemen tijd voor een ieders inbreng. We verhogen de energie en de aandacht met de vraag het nog eens te doen of te zeggen. We doen een ontspanningsoefening met elkaar, spelen een scène uit of bevragen elkaar op ons beste werk.

Kortom, dingen die je kunt doen. Die je onderdeel kan maken van je manier van werken. Dingen waarin eigenzinnigheid, verschillende vormen van kennis, proceskracht en deelgenootschap doorklinken. Niet als grote interventies, maar als onderdeel van het werk waarin we anderen aansteken om onderzoekend te worden. Dat onderzoek niet als eng, abstract, saai of moeilijk te bestempelen, maar als levende praktijk en bron van gedeelde levensvreugde.

Peter en Sietske